

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЕНЕРГЕТИЧНИХ СТРАТЕГІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ

Торкатюк В. І., Коненко В. В., Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

В умовах стрімкого розвитку глобальної економіки та росту глобального капіталу все більше потреб піднімається з національного на регіональний рівень бачення. Найважливішим відображенням даного процесу є розвиток інтеграції. Інтеграція є одночасно і тенденцією світового розвитку, і передумовою подальшої інтенсифікації процесів глобалізації. Крім того, існує загальносвітова енергетична проблема: зростаюча взаємозалежність між країнами-виробниками, транзитерами та країнами-споживачами енергоресурсів обумовлює необхідність розвитку партнерських відносин між цими державами. Раніше міжнародне співробітництво було одним з провідних напрямків діяльності кожної країни світу. Завдяки йому можна було збагачувати національний потенціал на підставі переймання та використання світового досвіду, залучати робочу силу із-за кордону, сприяти розповсюдженню у світі досягнень країни в різних сферах діяльності. Проте на сьогодні в умовах посилення конкурентної боротьби країн світової економіки за ресурси та технології така форма міжнародних економічних відносин як міжнародне співробітництво стає недостатньо ефективною. На відміну від традиційних форм міжнародного співробітництва, регіональні інтеграційні угруповання мають набагато ширший науково-технічний та сировинний потенціал. Основними сферами наднаціонального управління в інтеграційних угрупованнях світової економіки є: енергетична; сировинна, переробна, агропромислова. Проте найважливішу роль відіграє енергетичний аспект регіональної інтеграції, що зумовлено зростаючими темпами споживання енергоносіїв в світі. Обмеженість паливних ресурсів відчутно впливає на розвиток енергетичної складової регіональної інтеграції. Участь країн світової економіки в інтеграційних угодах дає ефект підвищення ефективності національної енергетичної стратегії. Проте динамічність і складність енергетичної складової економічної інтеграції потребує розробки підходів до визначення ефективності національних енергетичних стратегій в умовах регіональної інтеграції, та зумовлює постановку проблеми та актуальність теми дослідження. Деякі країни, хоча і мають високі показники в сфері енергоефективності національної економіки, також мають високі показники споживання первинних енергетичних ресурсів за рахунок функціонування в цих країнах значної кількості промислових підприємств, переробної, металургійної галузей. Такі галузі концептуально мають високу енергоємність і тому, при розрахунку загальної енергетичної ефективності, вплив цих галузей нівелює низьку енергоємність інших секторів економіки і при розрахунку інтегрального показника ефективності національної енергетичної стратегії, країни, що не мають в структурі національної

економіки енергоємних галузей, виявляються набагато енергоефективнішими, хоча по іншим критеріям енергетичного розвитку та диверсифікації споживання первинних енергетичних ресурсів вони набагато поступаються країнам з високою енергоємністю ВВП.

Традиційно для кількісної та якісної оцінки ефективності енергетичних стратегій на національному рівні та для груп країн використовується енергомісткість ВВП (ЕВВП), яка є інтегральним індикатором ефективності використання енергетичних ресурсів у країні, оскільки ілюструє зміни співвідношення масштабів економічної діяльності та масштабів залучення паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР) як частини природних ресурсів у господарський обіг. Цей показник є відношенням витрат ПЕР у національній економіці за період (рік) до обсягу виробленого ВВП у постійних цінах базового року або для забезпечення між країнних співставлень, у валюті за паритетом реальної купівельної спроможності (ПКС). Проте ступінь об'єктивності такого індикатора дозволяє лише фіксувати питому вартість ПЕР, які використовуються для вироблення одиниці ВВП, і оцінювати лише тенденції розвитку національної економіки з боку енергоспоживання. Країни, що є енергоефективними мають високі рейтинги і в інших сферах економічної діяльності.

Огляд методологічних підходів до оцінки енергоефективності економічних систем дозволив виявити, що показник енергоємності ВВП відображає лише тенденції розвитку національної економіки з точки зору енерговикористання, і за його динамікою відстежується обраний тип (енергозбережний, екстенсивний) та тенденції економічного розвитку держави. Новітні методики не повною мірою враховують такі фактори, як структура промислового виробництва, його експортоорієнтованість і кон'юнктура зовнішніх ринків, частка мало- та неенергомістких видів економічної діяльності з високою доданою вартістю у структурі ВВП, ефективність перетворення первинних енергоресурсів, рівень цін на них і цінова еластичність попиту, продуктивність праці в енергомістких секторах та власне ефективність використання енергоресурсів для виробництва продукції чи на дання послуг, або технологічна енергоефективність, а також інші фактори: розвиток транспортної системи, кліматичні умови, рівень і стандарти життя, соціокультурні фактори тощо.

Сучасні методики оцінки енергоефективності економічних систем не беруть до уваги виклики світової енергетики, що формуватимуть напрями протидії негативним тенденціям утворюючи енергетичну стратегію як окремої економіки, так і регіонів в цілому. Тому розробка концептуальної економіко-статистичної моделі ефективності енергетичної стратегії, яка більш повно описує умови функціонування світового господарства, є напрямом наступних досліджень.